

Biometriya

Mühazirə 4

Tibbi və bioloji fizika kafedrası

Dosent İ.A.Qafarov

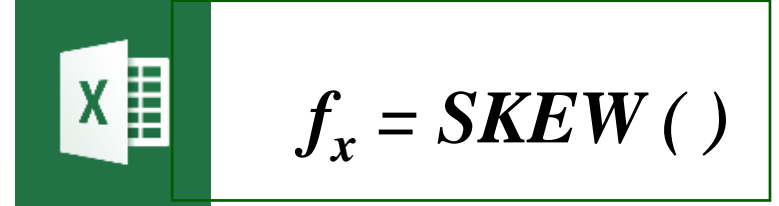
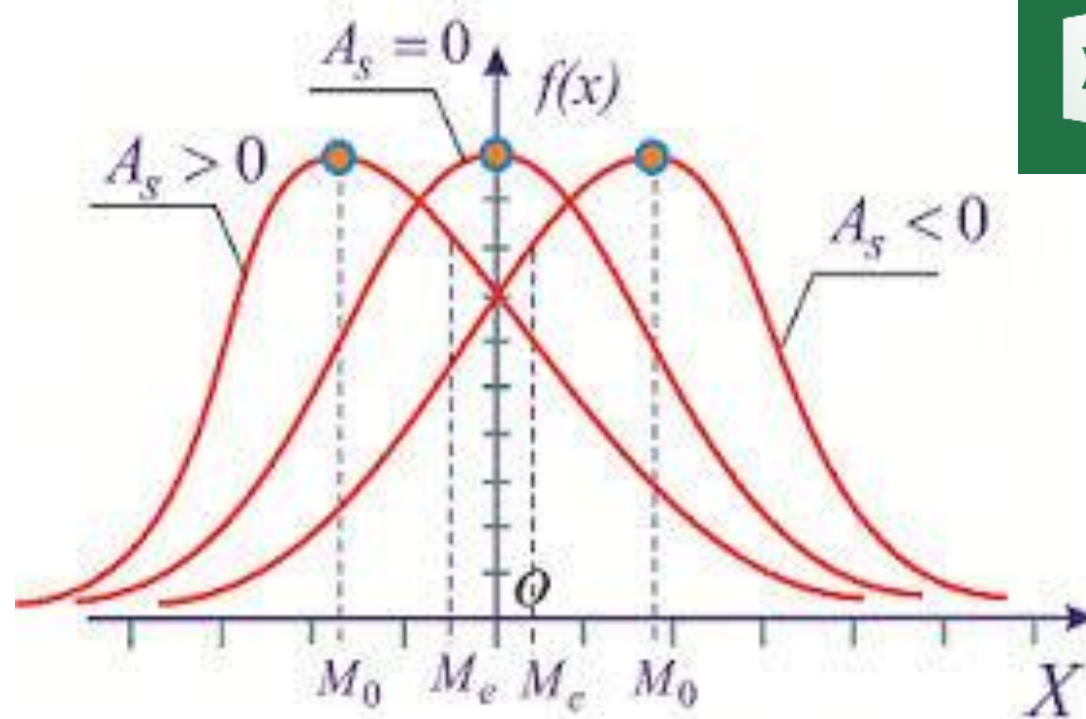
Variasiya sıralarının orta göstəriciləri

Asimetriya (A_s)

$$A_s = \frac{\sum (x_i - M)^3}{\sigma_x^3}$$

$$S_{A_s} = \sqrt{\frac{6(n-1)}{(n+1)(n+3)}}$$

$$|A_s| \leq 2 S_{A_s}$$

Ehtimal nəzəriyyəsində 3-cü dərəcəli empirik moment – asimetriya (A_s) 3-cü dərəcəli mərkəzi nəzəri momentin (μ_3) köməyi ilə hesablanır:

$$A_s = \frac{\mu_3}{\sigma^3}$$

$$\mu_3 = M \left[(X - M(X))^3 \right]$$

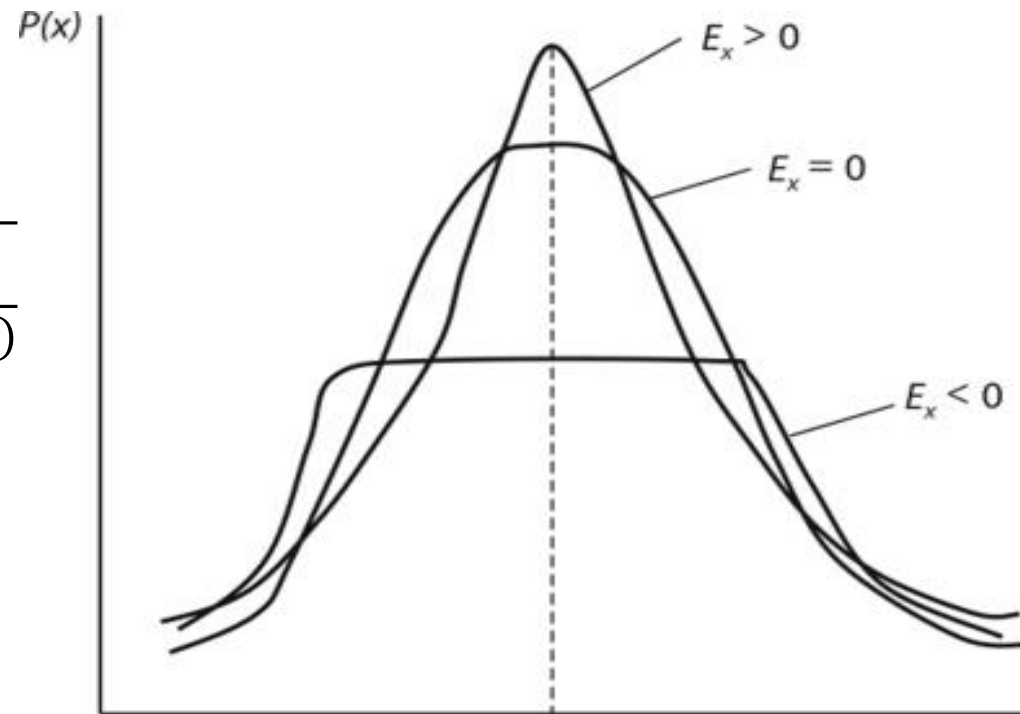
Variasiya sıralarının orta göstəriciləri

Eksses (E_x)

$$E_x = \frac{\sum (x_i - M)^4}{\sigma_x^4} - 3$$

$$S_{E_x} = \sqrt{\frac{24n(n-2)(n-3)}{(n-1)^2(n+3)(n+5)}}$$

$$|E_x| \leq 2 S_{E_x}$$

$$f_x = KURT ( )$$

Ehtimal nəzəriyyəsində 4-cü dərəcəli empirik moment – Eksses (E_x) 4-cü dərəcəli mərkəzi nəzəri momentin (μ_4) köməyi ilə hesablanır:

$$E_x = \frac{\mu_4}{\sigma^4} - 3$$

$$\mu_4 = M \left[(X - M(X))^4 \right]$$

Variasiya sıralarının orta göstəriciləri

Variasiya əmsalı (Cv)

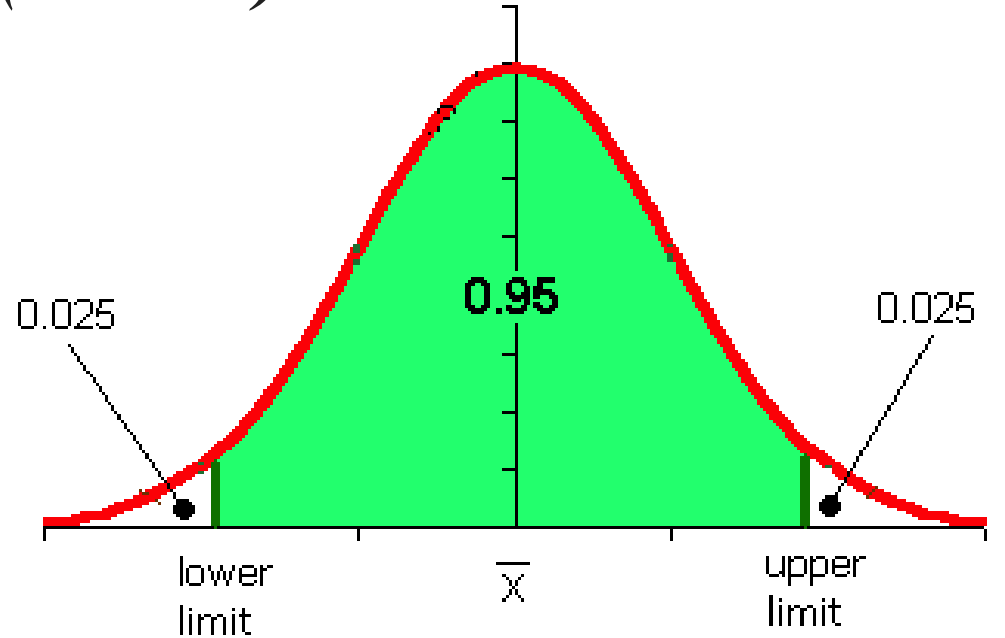
$$Cv = \frac{\sigma}{M} 100\%$$

Variasiya sıralarının orta göstəriciləri

95% etibarlılıq intervalı (95% EI)

95% aşağı sərhəd (95% AS) = $M - t m$

95% yuxarı sərhəd (95% YS) = $M + t m$

$$f_x = T.DIST.2T(\alpha, k)$$

$$f_x = CONFIDENCE(\alpha, m, k)$$

$$\alpha = 1 - p = 0,95$$

$$k = n - 1$$

$n > 120$

$p = 0,95$ ehtimalı üçün $-t \approx 1,96$

$p = 0,99$ ehtimalı üçün $-t \approx 2,58$

$p = 0,999$ ehtimalı üçün $-t \approx 3,29$

Variasiya sıralarının orta göstəriciləri

Normallaşdırılmış meyl (s)

$$s = \frac{x_i - M}{\sigma}$$

Variasiya sıralarının orta struktur göstəriciləri

Median (Me)

$$\mathbf{Me} = \mathbf{x}_a + \lambda \left(\frac{\frac{\mathbf{n}}{2} - \sum \mathbf{f}_i}{\mathbf{f}_{Me}} \right)$$

Burada:

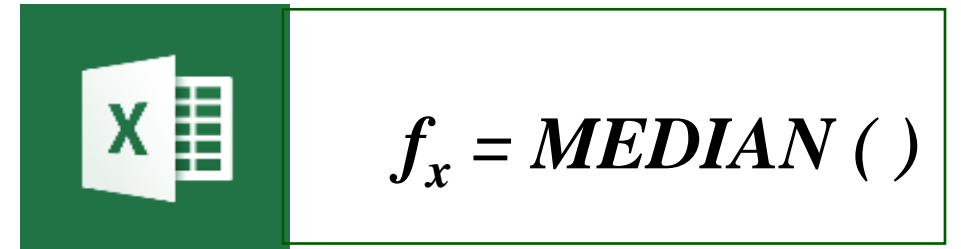
x_a – median saxlayan sinfin intervalının aşağı sərhədi;

$\sum f_i$ – median sinfindən əvvəlki siniflərin tezliklər cəmi;

f_{Me} – median sinfinin tezliyi;

λ – sinif intervalının qiyməti;

n – müşahidələrin ümumi sayıdır.

Variasiya sıralarının orta struktur göstəriciləri

Moda (Mo)

$$Mo = x_a + \lambda \left(\frac{f_2 - f_1}{2f_2 - f_1 + f_3} \right)$$

Burada:

x_a – modal f_2 sinif intervalının aşağı sərhədi;

f_1 – modal sinifdən əvvəlki sinfin tezliyi;

f_3 – modal sinifdən sonrakı sinfin tezliyi;

λ – sinif intervalının qiyməti;

$f_x = MODE.SNGL ( )$

$f_x = MODE.MULT ( )$

Variasiya sıralarının orta struktur göstəriciləri

Kvartillər (Q)

$$Q_i = x_a + \lambda \left(\frac{\frac{i n}{100} - \sum f_i}{f_p} \right)$$

Burada:

x_a – Q_i kvartili saxlayan sinfin intervalının aşağı sərhədi;

$\sum f_i$ – Q_i kvartilindən əvvəlki siniflərin tezliklər cəmi;

f_p – Q_i kvartil sinfinin tezliyi;

λ – sinif intervalının qiyməti;

n – müşahidələrin ümumi sayıdır.

$$Q_2 = Me$$

$$f_x = QUARTILE.INC()$$

$$f_x = QUARTILE.EXC()$$

Variasiya sıralarının orta struktur göstəriciləri

Persentillər (P)

$$P_i = x_a + \lambda \left(\frac{\frac{L_i n}{100} - \sum f_i}{f_p} \right)$$

Burada:

x_a – P_i persintilini saxlayan sinfin intervalının aşağı sərhədi;

$\sum f_i$ – P_i persintilindən əvvəlki siniflərin tezliklər cəmi;

f_p – P_i persintil sinfinin tezliyi;

λ – sinif intervalının qiyməti;

n – müşahidələrin ümumi sayıdır.

$$P_{25} = Q_1$$

$$P_{50} = Q_2 = Me$$

$$P_{75} = Q_3$$

$$P_3, P_5, P_{10}, P_{25}, P_{50}, P_{75}, P_{90}, P_{95}, P_{97}$$

$f_x = \text{PERCENTILE.INC}()$

$f_x = \text{PERCENTILE.EXC}()$

Variasiya sıralarının orta struktur göstəriciləri

Minimum (min), maksimum (max), sıranın eni (R)

$$f_x = \text{MIN} ( )$$

$$f_x = \text{MAX} ( )$$

$$R = \text{max} - \text{min}$$